

Год. VI.

Број 19.

**НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ**

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА

ВЛАСНИК:

УРЕДНИК

Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

Протојереј Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 5. маја 1896.

Ускршња посланица

православног епископа далматинског и петријског
Н и к о д и м а
*пречасноме клиру и свему православном народу
епархије своје.*
(Свршетак).

Послије овога у посланици се подробно излаже данашње учење римске цркве у свима оним тачкама, у којима се она разликује од православне цркве, и упоредо православно учење. Доказавши у том излагању до највеће очигледности, да се учење православне цркве оснива само на св. писму, св. предању и закључцима светих седам васељенских сабора, и да је оно данас у свему и по свему онакво, какво је било у почетку цркве и којег се за првих девет вијекова строго држао и сав Запад, — свети патријарх обраћа се народима Запада, и позивље их у апостолеком духу да чују материњски глас свете васељенске цркве и „да дођу у крило једне, свете, саборне и апостолеке Божје цркве, која се састоји из цјелине Богом засађених питомих винограда у

православној васељени, у нераздвојеном јединству једне спасителне вјере у Христа, у вези мира и духу сједињених једна с другом светих Божјих цркава, те да постигну у Христу жељено спасење, и прослави се тако и у њима прехвално и преславно име Господа и Бога и Спаса нашега Исуса Христа, Који је страдао за спасење свијета“.

Завршује се посланица ријечима, обраћеним нама, духовним чедима свете православне цркве: „Ми који смо благодаћу и благовољењем преблагога Бога часни дијелови тијела Христовог, то јест, једне, свете, саборне и апостолеке Његове цркве, држимо се отачаског и апостолекога предања, благочестија и побожности. Пазимо и чувајмо се сви од лажних апостола, који долазећи у облику оваца покушавају разним варљивим обећањима варати и мамити простодушница срца код нас мислећи, да је све право што раде, и обраћају к унији, ако се само призна папа за највишег и непогријешивог и апсолутног господара цијеле цркве и јединог на

земљи нашљедника Христовог и извор сваке благодати!“

Посланица ова патријаршеска примљена је од свега православнога свијета са онаквим благоговјењем, какво она заслужује по духу, којим је она написана и по узвишеним светим мислима које она у себи садржи, а и као њежни глас брижне матере, свете васељенске Цариградске патријаршије, од које је већина данашњег православнога свијета Христову вјеру примила, а посебно ми православни Словени, и која (света патријаршија) тако матерински се стара о очувању свете вјере у свему недирнуте, непоремећене, неповријеђене и о томе, да се чеда њена не лише онога блага, које им та вјера обилато пружа.

Али колико можемо да утјешени будемо, што се мати црква, Цариградска патријаршија, тако брине за нашу свету вјеру, и колико то мора да храбри нас православне, да у данашњим тешким искушењима духом не клонемо, толико с друге стране жалост нас мора обухватити кад видимо, да се код нас, у нашој Далмацији, у мањем догађа оно исто, што нам патријаршеска посланица спомиње да се почело на Истоку средством оних „варљивих посланика“ догађати, и што је непосредним поводом било да се иста патр. посланица изда. На унију са Римом почело се недозвољеним средствима радити на Истоку; на унију се таким истим средствима почело да нас радити и код нас, у нашој Далмацији.

Нама, православним Далматинским Србима, као да је суђено, да сваки час презамо за вјеру своју и да смо у непрестаним искушењима за њу. Чим унијатска напаст ма гдје главу помоли православни Далматинац већ мора одмах да је на опрезу, јер раније или касније напаст ће се она и њега дотакнути! И у старија времена православни Далматинци били су изложени искушењима за вјеру своју, али напасници нијесу тада доста моћни били да савладају вјерску свијест наших отаца, који, ма и послје тешке борбе, остадоше ипак побједници и сачуваше неповријеђеном вјеру своју. Од друге десетине овога (XIX) вијека почињу нова искушења за њих, и то много тежа од пређашњих. Прије се грубом силом нападало на вјеру и цркву православну у Далмацији, те је ту силу сличном силом могуће било и савладати. Али послје почела се лукава, а на изгледу блага средства употребљавати, да се православни Далматинци

одбију од вјере и цркве своје. Прије се просто радило на томе, да наши стари приме римску вјеру и да се одрекну вјере православне, као што је то било под Млетачком републиком; послје, кад се видјело да то не иде, и да православни Далматинац не ће никако да остави вјеру своју и црквене своје обичаје, тада почеше пријеваром с њим да поступају. Почеше му доказивати да он може слободно држати црквене обичаје своје, само нека призна папу; другим ријечима, нијесу више настојали, да прими просто римску вјеру, него да се поунијати. Овако су почели радити од 1818. године, — и овако на жалост раде и данас, а на несрећу велику земље ове биједне.

Шта су радили и како су поступали оне (1818.) и слиједећих година, познато је данас свима. Нашли су у Далмацији владика, који је за новац готов био продати православну вјеру. Дадонше му неколике хиљаде форината и купише га, те кроз њега почеше извађати црпни посао свој. Дозваше из Галиције неколико унијатских попова, пустише да им тамо негдје на страни браде нарасту, да изгледају као православни свештеници, па ти попови имали су да одбију православни народ Далматински од своје вјере и да га поунијате. Биједни народ није у почетку разумјевао лукавство, којим су с њим поступали, а није могао ни да помисли, да ће га владика његов навести, да се одмеће од цркве своје. Послје се тек народ освијестио и разумио, шта хоће да раде од њега и цркве његове — и народном огорчењу дали су израза православни Шибенички Срби добро познатим чином.

Прекинуше напасници тада црпни свој посао, јер су видјели да са народном светињом није се џалити. Оставише православне Далматинце на миру за неколико година, — све до 1832. године. Те им се године пружила згода да нечисти посао опет отпочну. Хтјели су да освете онај чин, који им је први пут осујетио покушај унијаћења. — и уцјемше. Уједињеним силама сложило се све противу православне цркве у Далмацији, особито у Петровом пољу и Врличкој крајини. Мито, пријевара, пријетње, тамнице све је употребљавано било да се одбије православни народ од вјере своје и да се поунијати. Свијест православних Далматинаца опирала се напасти свом снагом својом, али грубој сили није могла ипак да са свијем одоли, — и за двије три године доста се велики број њих

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

морало поунијатити. Радили су напасници и даље, живо и најодлучније, тако да је биједни православни Далматинац у непрестаном искушењу за вјеру своју морао бити, и већ се почело било мислити, да треба или селити, или подлећи сили. Тако је то с малим трајало све дотле, док није проглашен био државни устав. Тада се тек нешто слободније дахнуло. Свијест православних Далматинаца, која је дотле под притиском грубе силе била, тада је свој глас дигла, — у почетку тихо, али послједице пуном одлучношћу. Неколико година касније, у свима разним мјестима Далмације једва да се могло набројати стотину унијата.

Настуило је послједице тога за православну цркву у Далмацији мирно доба, кад је она могла да се унутрашње уређује и развија, не стријепајући од извањских нападаја. На изгледу противника није имала. Али то је тако само на изгледу било, као што се послједице показало. Показало се на име, да су се они само притајали били, онако исто, као што су се притајали били послједице катастрофе за доба владике Краљевића. Вребали су згоду да нападну опет на православне у Далмацији, као што су то учинили били 1832. године. Та згода показала им се овога пута приликом „Slavenskog hodočašća“, кад је Рим нашао да прогласи и својим свецима Словенске апостоле Кирила и Методија. Тада изађоше из притаје противници православља, и почеше изнова своје гријешно дјело да изводе противу православне цркве. Из бесједице блажено упокојеног мог предшасника, коју је том приликом обратио православним Далматинцима, и коју сам бесједу ја горе споменуо, ви сте могли видјети, какве су нам се зле прилике спремале ради вјере наше. Па ако се тада осујетио покушај уније, то је било ваљда с тога, што непријатељи нијесу још све спремили били, што им је за то било нужно. Али ако им се осујетио покушај уније у Далмацији тада, није им се такав покушај осујетио *сада*, кад им је јамачно све спремно за рад тамо њихов.

Шта се прије неколико мјесеци у *Врлици* догодило, ви сви већ то у главном знадете; али да ће се оно збиља догодити, то је тешко и готово немогуће било предвидјети. Писало се крајем прошлога августа, да ће један унијатски бискуп из једног мјеста из Хрватске доћи у Далмацију „glede svete unije“, да је тај бискуп пуно „darežljiv“, и да пут овај његов

има задаћом „učvršćenje i napredak svete unije i da se razdjeljenja braća sjedine“. То се писало, — али сваки је помислио да то није друго него новинарска доскочица, само да се дражи православи народ у Далмацији још више, него што га у опће драже. Да је то казано било за какве „варљиве посланике“, налик на оне на Истоку, за које нам спомиње патријаршеска посланица, могло би се још било некако и повјеровати, али се то није могло никакво повјеровати за особу, коју споменуше. Догодило се међу тим оно, што није нико могао ни да слути. Наговјештени унијатски бискуп дошао је у Далмацију, провео је ту неко вријеме и повратио се. Послједице одласка његова неколико се православних из Врличке парохије поунијатило. Ово дотичне новине забиљежише као „prvi plod kanoničke vizite i svetoga poslanstva biskupova po Dalmaciji.“

Ко су она лица што су се поунијатила, каквим се средствима то извело и шта је све при томе од дотичних рађено, — то су питања, која не спадају у ову моју бесједу. Али у ову бесједу свакако спада то, да је унија међу православним Далматинцима опет помолила главу; а у ову бесједу спада још више то, да је оно неколико поунијаћених из Врличке парохије тек „prvi plod“ сада отпочетог рада о унијаћењу у Далмацији. И овај ме чин и навео, да о овоме данас водим ријеч моју с вама, православна браћо моја, и да вам архипастирску поуку моју дадем при овој невољи, у коју ето увлаче православне Србе Далматинске.

Повјесница је учитељица живота, — одавна је казано, и та се истина оправдала кроз све вијекове. Повјесница наша народна нека буде и нама сада учитељицом, како ћемо да се владамо при новом овом немилу догађају у Врлици при новом овом искушењу, којему се излажемо за вјеру своју. Шта је била православна вјера за народ наш кроз све вијекове, од како смо као народ на свијету, ја нијесам тек један само пут вама, браћо, говорио. Првога дана, када сам владиком вашим постао, ја сам о томе већ вама говорио, а то понављам и данас.

Са православљем почиње хришћански значај наших славних предака; православна им је црква била ослоњ, кад су највећа и најславнија дјела извађали; она им је народност сачувала у оним тешким часовима наше прошлости, кад је варвар хтио да нас уништи, кад је изгледало, да

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Србина више не ће бити на свијету. Наши стари ово су добро разумјевали, те од туда оно настојање њихово да се свагда старају о једној ради друге, о цркви ради народности и о народности ради цркве. Благодарени православној цркви ми можемо данас да се дичимо нашим именом, нашом повјесницом, нашим народним особинама. Не један нам примјер пружа повјесница наша народна о борбама, које су наши славни претци у разним тешким приликама са највећим самопрегорењем издржали са душманима ради очувања вјере своје свете, вјере православне. Па ово, браћо драга, нека нам послужи као ошћа поука за наше владање, и данас и увијек.

Посебно пак ми Далматински православни Срби имамо срећу још да се поучимо и из повјеснице, која се нас непосредно тиче. Божји и природни закон нам заповиједа, даштујемо старе наше и да нам света буде свагда успомена њихова и све оно, што су они доброга чинили. Стари наши — да споменемо само овај вијек — два су пута у тешком искушењу били ради вјере своје православне, и оба су пута знали мушки се одупријети унијатској напасти. Оба су они пута знали показати, колико су одани вјери својој и како су готови све за вјеру своју претријети. Нијесу давно умрли поједини између старијих наших, који су радије хтјели да претрпе прогонство и робију, него ли да православљу изневјере. Није мало њих, који су нам са сузама на очима казивали, каквим су мукама морали подлећи за вјеру своју, коликом су душевном снагом морали да се напастицима одупиру, а да сачувају вјеру своју и да је нама млађима као свети аманет предаду. И ово, браћо моја мила, нека нам буде најеветија поука у данашњем добу новог искушења. Добро назимо и ни за један час не заборављајмо што нам поручују, да је онај Врлички дагађај тек *први плод* новог унијатског рада међу нама Далматинцима, — па као што су наши стари знали да осујете и *први* и *други* покушај уније у овоме вијеку и да запријече да они покушаји новим плодовима не уроде, тако гледајмо и ми да буде осујећен и овај *трећи* покушај уније, те да му ни трага у нашој Далмацији не остане. Тијем ћемо се најбоље одужити завјету старих наших; тијем ћемо најдостојније показати захвалност нашу према њима и поштовање блаженој успомени њиховој.

Па колико нам, браћо, поучна мора да буде у овоме повјесница наша народна, толико нас још више у томе поучава сама вјера наша, јер је то непогрјешиви глас самог Бога. Вјера је света нападана била увијек од злих људи, који су хтјели да је истријебе, јер им је сметала, да по земаљским рачунима живе. Да би вјеру свету истријебили и из основа је тако рећи искоријенили, шта нијесу измишљавали противу ње и противу оних, који су је исповиједали? Каквим се гоњењима нијесу морали подврћи од самога почетка цркве истинити исповиједници свете вјере и какве страшне казне нијесу морали за њу да претрпе? Срце се човјеку стеже, кад чује ап. Павла, кад казује, шта су све у старој цркви морали да дотични поднесу за вјеру своју. **Ини** каже ап. Пвао **изкљени вѣша, не приѣше изкавленіа; дрѣзи же рѣганіемъ и ранами искѣшеніе приѣша, еше же и ѡузани и темницю, каменіемъ повіени вѣша, претрени вѣша, искѣшени вѣша, ѡвѣиствомъ меча ѡмроша проидоша въ мнлотѣхъ и въ козіахъ кожахъ, лишени, скорѣѣще, възлюбени, въ пѣстынахъ скитающеса и въ горахъ и въ вѣртеняхъ и въ пропастехъ земныхъ.** (Евр 11, 35—38), Ученицима Својима Исусе Христосе је предсказао, да ће они много имати да поднесу за истину Његову. Гониће вас, каже им Христосе, мучиће вас, и чак ће мислити да Богу угађају, ако вас убију; жалосни ћете бити и невољу ћете сваку у свијету тријети, али се ипак ничега не бојте јер ће се жалост вања окренути на радост (Јов. 16, 20). Не бојте се јер сте Моји ученици, јер слушате Моју науку, која је од Бога, и јер сам Ја побједио свијет, — **дерзайте ѣко ѣзх повѣднхъ мїрх** (Јов. 16, 33). Овако поучава и тјеша Христосе ученике Своје и храбри их на постојањство у вјери. Те Христове ријечи обраћа света наша црква на нас; па напомињући нам, да у свакој борби, у сваком искушењу за вјеру нашу ми имамо свагда *поборника* самога Господа, тјеша нас увјерењем, да ће сам Бог савладати све противнике свете вјере; **Дерзайте ѡубо, дерзайте людїе кожн, нко Той повѣднхъ враги, ѣко всесилнхъ**

Памтимо, браћо драга, ову науку вјечне Истине. Памтимо је, па тврдо вјерујмо, да ће и у ова данашња времена искушења Христосе Бог дати снаге цркви Својој, да савлада непријатеље, а и нама, вијерним синовима исте цркве, да ће даги снаге да искушењу одолимо. Али у исто

вријеме, браћо, бодрствјите, стојте ко вѣрѣ мѣжайтесѧ, оутврждайтесѧ (I Кор. 16, 13). Бодрствјите, пазите непрестано шта се догађа околѡ вас, пазите, јер мнози лжепророци изидоша въ мѣрѣ (I Јов. 4, 1), па добоше ето и међу вас и хоће да вас од истине отргну, да вас у своје коло привуку, да вас одроде. Пазите и стојте ко вѣрѣ, чврсто, непомично Вјера није човјечији изум, него Божји дар. Тај дар чувајте као Божји аманет, и немојмо, никада допустити, да ма у чему тај аманет буде повријеђен. Сјећајмо се само колико су зла човјечанству панијеле разне јереси и расколи, и то све с тога, што неки људи нијесу хтјели да свето чувају повјерени им од Бога аманет вјере, што нијесу хтјели да стоје у вјери, у оној вјери, коју је Господ Исус Христос открио, коју су апостоли предали, и коју је утврдила, и разјаснила православна наша црква. Чврсто стојмо у вјери нашој, држећи се православне цркве, да нас лжепророци не заведу. Православље је најстарија христјанска вјера, и за цуних девет вијекова од рођења Христова оно је било оном вјером свега христјанскога свијета, онако као што оно саставља и данас вјеру нашу. Стојмо дакле чврсто и непомично у вјери нашој, и заједно са мном браћо мѣжайтесѧ, мушки се у њој држите, одбијајући сваки нападај, ма са чије он стране дошао; оутврждайтесѧ утврђујте се међусобно у вјери, јачи слабијега нека помаже, нека поучава, нека храбри, да у одлучном часу сви заједно се нађемо сложни и готови за светињу вјере наше и пошљедњу кап крви наше пролити. Божја нам ријеч гласно довикује: будите терди у вјери светој, не дајте се помакнути, него једнако напредујте у дјелу Господњему, знајући да труд ваш није узалуд пред Господом, — **ѣко трѣдѣ вашѣ нѣсть тоуѣ предѣ Господѣмѣ** (I Кор. 15, 68). Имајући ово пред очима, тјенимо се да исповиједамо ону вјеру, којој је темељ положен на данашњи велики дан, кад је прије толико стотина година Христос Спаситељ побједио свијет, и да је та вјера наша повѣда повѣдивша мѣрѣ. Па у име те вјере, у име свете православне вјере ја вам честитам браћо Христово васкресење, на еређу и свако добро овога и онога свијета. **Аминь.**

У *Задру*, 1896. године.

НИКОДИМ
епископ.

Разночтєніє

въ свѣщенныхъ церковно-словѣнскихъ книгахъ.

У „великомъ Зборнику,“ који је изашао на свијет трудомъ Димитрија Поповића гласи тропар на стр. 30. овако: **Свѣтлаю воскресєніѧ проповѣдѣ ѿ ангѣла ѹвѣдѣвшє господни ученицы, и прадѣднеє осѣжденіє ѿвергшє, апостоломѣ хвалѣшесѧ глаголахѣ: испровержесѧ смєрть, воскресє Христосѣ Богѣ, дарѣмѣ мѣрови велию милость.** Као што је ту штампано, тако се тај тропар и пјева. Али у „всенощное вѣдѣніє“ од Маљцева штампан је тај тропар овако: **Свѣтлаю воскресєніѧ проповѣдѣ отѣ Ангѣла ѹвѣдѣвши Господни ученицы (мѣдѣтриѣ), и прадѣднеє осѣжденіє отвергшє, Апостоломѣ хвалѣшесѧ глаголахѣ: испровержесѧ смєрть, воскресє Христосѣ Богѣ, дарѣмѣ мѣрови велию милость.** Кад се испореди у Маљцева тропар са онијем у „Зборнику,“ онда видимо да је у Маљцева **ѹвѣдѣвши**, а у „Зборнику“ **ѹвѣдѣвшє**. У Маљцева стоји **ѹвѣдѣвши**, што се хтјело тијем да одреди женски род, јер је **ѹвѣдѣвши**, привезано за господни ученицы, а господни ученицы јесте женскога рода и значи *господње ученице* а не *господњи ученици*. А ја држим да и то није добро, јер таки облици као што је **ѹвѣдѣвши** не употребљавају се за номинатив множине женскога рода, и ако кадгод гдје и долазе, то мора бити врло ријетко, а друго требао је Маљцев извести конзеквентно и друге партиципе по женском роду у том тропару. Кад је дакле исправљено **ѹвѣдѣвшє** обликомъ **ѹвѣдѣвши**, онда је требало исправити и **ѿвергшє** и **хвалѣшесѧ**, па штампати **ѿвергши** и **хвалѣшисѧ**. Али партиципи номиналне деklinације женскога рода у номинативу множине не употребљавају се са завршеткомъ **и**, него се употребљавају арханстички облици, а то су облици као што су и у старословенскомъ језику. Ја сам то у својој црквенословенској граматици и примјерима потврдио на стр. 38 и 39, а овдје ћу изнијети још више и мјера, да бих тијем потврдио какви би облици партиципа требали да изгледају у споменутом тропару. Н. п. на страни 384 у „Зборнику“ имамо примјере ове: **Мурѣносицы жены, ѹтрѣ глѣбокѣ, ароматы взємшѧ, господнѧ грѣба достигоша, ѣже не надѣлахѣсѧ ѿвѣрѣтшѧ.** На истој страни: **Мурѣносицы ранѣ бывшѧ, и грѣвѣ твоѣ со**

тцаніємъ достигшѡ, искахъ тебе Хрісте. На истој страни имамо примјер овај: *Мурѡ-носицы жены грѡба твоєгѡ достигшѡ, и печѣти грѡбныѡ видѣвшѡ, не шкрѣтшѡ же пречистагѡ тѣла твоєгѡ рыдающѡ, со тцаніємъ пріидоша глаголющѡ: кто украде наше упованіе. И таквих примјера могли би смо још доста навести, али је довољно и то да се потврди оно што рекосмо, а то је да партиципи номиналне деклинације женскога рода у номинативу множине имају архаистичке облике, а то ће рећи да долазе са завршетком ѡ, а не и као што је у Маљцева. Из свега тога ја мислим да би требао споменути тропар да гласи овако: *Свѣтлаю воскресеніѡ проповѣдъ ѿ аггела увѣдѣвшѡ господни ученицы, и провѣднее ѡсѣжденіе ѿвергшѡ, апостолѡмъ хвалѡшѡсѡ глаголахъ: испровержесѡ смѣртъ воскресѡ Хрістосѡ Богѡ дарѡмъ мїрови велию милостъ.* Као што се види ја сам на *госпѡдни и ученицы* натписао „облечене“ да се тијем још боље означи женски род да се не мисли да су то *госпѡдњи ученицы* него *госпѡдње ученице*, премда партиципи *увѣдѣвшѡ* и т. д. јасно говоре да су *госпѡдни ученицы* женскога рода. А мјесто „облечених“ могло би се наштампати и овако: *госпѡдни ученицы*. Тако кад је наштампан тај тропар, онда се не може друкчије разумјети него онако, како треба да се разумије.*

Јован Живановић.

Основни принцип римског католицизма.

— Н. Бјељајев. —

(Наставак)

Зависност јерархије од папе простире се, по учењу римске цркве, на све њене функције. Као посредници између верних и Искупителѡ, епископи и презвитери имају власт свештенства, т. ј. пуномоћ свршавати црквене службе и бити стројитељи тајана Бежјих (1. Кор. IV, 1. Лук. XXII, 19, 1. Кор. XI, 23. Мат. XXVIII, 19. Јов. XX, 22. 23. Јак. V, 14. Тит. I, 5. 1. Тим. V, 22. и т. д.). Али папска система ставља вредност те пуномоћи у зависност од покорности пастира црквених апостолском престоу у Риму, а међу богословима и канонистама ултрамонтанског правца постоји још до данашњег дана мишљење, да тајне, свршене од

пастира, који стоје ван јерархијске зависности од папе, остају без икакве вредности, да ван савеза с папом нема цркве, нема пастира, нема благодатног освећења верних кроз тајне Друга пуномоћ епископа и презвитера налази се у власти пастирства (Дела, XX, 28; 1. Петр. V, 1 2.); т. ј. у обвези духовне управе и духовног суда над вернима. Папска система и ту пуномоћ сматра за збиљску тек онда, када духовни пастири стоје у покорности и зависности од епископа Рима. Своју теоретску формулу то ограничење пастирских пуномоћи јерархије у католицизму налази у признању папе за васељенског епископа и у спуштању свих других епископа на степен викара папиних. А практички се пастирске пуномоћи римокатоличке јерархије парализују и бивају само сенка тиме, што се папи усвајају права, да допушта и дозвољава екземције и диспензације, чини ревизије цркава, прима апелације на решења помесних црквених судова, касира установе сабора и наредбе епископа, обавља црквене послове преко особитих комесара и легата и т. д. У католицизму се, уопће, признаје за нормалан такав поредак, да папа има потпуну могућност, да се, обилазећи све посредне инстанције, меша у ствари које му драго помесне цркве, у ствари ма које дијецезе или чак поједине парохије, те да, оставивши на страну местну јерархијску власт, располаже црквеним стварима по своме директном разматрању. И било је епоха, када су епископи запада тек само носили име епископа, а када је њихова јурисдикција у целини прелазила у руке самога папе или посебних његових пуномоћника, када је „света“ инквизиција, не признајући над собом икакве власти, осим папске, свуда вршила своје ђефове, доводећи у трепет епископе и архијепископе, када су помесне црквене власти биле баш у свима односима стегнуте од римске курије, у којој су се усредсређивали сви конци црквене управе и суда. Најпосле зависност од Рима веже јерархију и у правима духовног учитељства. Пастири црквени, дакако, морају проповедати Реч Божју и поучавати народ у истинама вере (Мар. XVI, 15. Мат. XXVIII, 19. 20. Тит. II, 1. 1. Тим. VI, 3. 2. Тим. I, 13 и др.). Али, по својој увиђавности папа може у свако доба ударити на њих печат ћутања. У средњем веку се Рим користио тим правом са таквом слободом и у тако

широким размерима, да је дело проповеди по-
стало тада монополом монаха, који су лутали
из града у град, из дијецезе у дијецезу, и
поучавали, а каткад просто веселили народ
гадним брбљањем и ћаскањем на трговима,
улицама и по храмовима, и не само парохиј-
ски пастири, него чак и епископи, осуђени на
ћутање, беху сасвим немоћни, да се боре са
саблазнима, које су долазиле од тих, и ако
привилегисаних, али ипак недаровитих и не-
вештих проповедника. Уопће се пастири цркве
могу служити правом духовног учитељства само
у тој мери, како им је то напала оставио. А
главна обавезаност њихова се састоји у томе,
да проповедају догмат приматства, и њихова
покорност и верност папи јесте најважније јем-
ство плодноне црквене службе.

Али да би сами задобили ту врлину и да
би је приценили својој пастви, за то пастирима
црквеним не треба солидног богословског обра-
зовања. Отуда се могу разумети узроци, зашто
је научно-богословска спрема кандидата све-
штенства, која није баш Бог зна како стајала
за вратом црквеној власти у пређашња времена,
пала још дубље и дошла још до већег растрој-
ства за понтификатства Пија IX, када је раз-
дражено стање ултрамонтанства, које је упо-
требило толко напора, да би сакцијонисало
папистичке теорије и да би присвајања епи-
скопâ Рима поставило ван сваког спора и на-
падаја, дошло до крајњих граница. Са свију
се страна у тој ствари сташе обраћати на
епископе са жалбама и са прекорима, које не
престају и до данашњег дана, да се школске
уредбе, одређене за кандидате свештенства, на-
лазе у стању опадања и запушености. Али су
епископи одговарали: „нама ни најмање није
потребно учено свештенство. *Scientia inflat*“¹.
„Нама су потребна покорно пригнута леђа, а
не мисаоне главе“². С гледишта папске системе
те су мисли потпуно правилне и истините. Исте
се паписте збиља држе тог убеђења, да не-
образовано свештенство далеко боље одговара
ствојој дужности, него образовано,³ јер што
је необразованије, тим покорније сноси јарам
ропства.

Папско присвајање права да буду светлост

¹ Friedrich. Geschichte des vatican. Konzils. I, 315.

² Наблюдатель. Септембар. 1884. Загранична писма,
стр. 6.

³ Friedrich. Geschichte des vatican. Konzils. I, 194.

за цео свет показује тежак утецај и уопће на
богословску мисао у католичанству, кочећи то-
чак сваког научног покрета, а прогреса бого-
словске науке специјално. Директна и једина
сврха богословске науке јесте — разјаснити,
ради знања верних, истинити смисао хришћан-
ских догмата, на основу писма и предања.
Имајући у виду ту сврху, богослови морају
прекинути са свима унапред узетим тенденци-
јама и мислима. Истина ради истине — то је
девиза богословске науке. Код протестаната је
богословска наука ударила страмнутицом и за-
лутала у лавиринту контрадикција, чак је из-
губила из вида истину, јер је негирање прин-
ципа предања дало и богословској мисли не-
гативни карактер. Лишавши је заједно с тим и
слободе, која се овде претворила у самовољу,
ничим нестегнуту и незадржану. Па ако про-
тестантизам не може створити ничега позитив-
ног и сталног и ако се све његово развиће
исцрпљује негацијом и протестом, онда и про-
тестантска богословска наука не може бити
призната за слободну, јер се слобода не може
јављати у самим негацијама, него мора посве-
дочити о себи по преимућству позитивним ре-
зултатима и творачким радом. Не слобода, него
само самовоља води самим негацијама и руше-
њу и искључује могућност стварања и пози-
тивних резултата. Истина, да би уклонио анар-
хију у области религије, протестантизам указује
на Св. Писмо, као на апсолутно-обавезну норму
веровања. Али како се заједно с тим норми
откривења противставља самосталност разума,
да сам у себи прие критерија за тумачење
библијске истине, онда се авторитет Писма по-
казује као недовољан, да уклони могућност
делења, распри и религијозног распадања у
протестантизму. У најповољнијим погодбама се
налази богословска наука источне православне
цркве. Узимајући за своју коначну сврху очу-
вање богооткривене истине од сваких изона-
чености и туђих додатака, православна источна
црква у истраживању те истине држи се тога
критерија, који се своди на формулу *ubique*,
semper, *ab omnibus*. А преимућства тога кри-
терија, доказана практиком васељенских сабора,
у примени на богословску науку јесу у томе,
да он не гуши слободу, него служи као нај-
боља гаранција за њу; јер ко се држи правила,
да у састав васељенског учења иде само оно,
што задовољава погодбама посвудности (*ubique*),

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

непрекидности (*semper*) и свеопћности (*ab omnibus*), тај не може ни пасти у субјективно суђење, ни подати се настраноме деспотизму, био то деспотизам партијски, или какве приватне личности. Дакако може се жалити, што богата жетва богословске науке на православном истоку привлачи још релативно мало раденика. Али нема никаква узрока сумњи у сјајну и, може бити, блиску будућност, која очекује православно-богословску науку, када цео свет увиди силу и жилавост оних начела, којима живи источна црква. А та су начела таква, да гарантују ући слободно развиће специјално богословске науке, заједно с тим ни најмање не сте шњују слободно развиће и науке уопће, па разумева ми ту филозофију, природне науке и ли другу какву грану човечјег знања. „У суштини православне вере, вели Т. Тернер, човек дубоког образовања и широких независних погледа, нема ничег таког, што би могло побудити филозофску мисао неопходном утицају у странку антихришћанског правца. . . . Православна црква захтева освећење разума, али тај захтев не само да није то исто што и захтев жртве разума, него напротив води још већем задубљивању. . . . Па стога је у православној цркви, по њеној суштини, покрет слободне науке већма обезбеђен, него у западним црквама, а ако срце не може бити без мисли, без сумње је потреба здравог религијозног живота боље осигурана у православљу, него у католицизму, или протестантизму“. Г. Тернер допушта при том, да се „у појединим помесним православним црквама може још појавити несхватање те корените истине, да се још може појавити борба с науком или бар неповерење према њој“. Али се не може не сложити се с њим, да су „то само остаци пређашњег необразовања, пређашње неразвијености, који све више и више морају уступати место, без икаквог уштрба за истиниту веру, другом погледу на ствари, и чим више буде тај поглед избијао у помесним православним црквама, тим ће дубље бити њихов живот проникнут истинитим православним духом“. ¹ А најгоре погодбе за развиће богословске науке ствара католицизам, који осуђује богословску мисао или на потпуно мртвило, или је гони, да се креће и ради у једностраном правцу, указују јој и тачку, према којој се има кретати, и коначну сврху у идеји на-

¹ Православное Обозрѣніе. 1884. Октобар, стр. 359.

скога приматства. И с пута, који јој је у Риму насликан, и не сме и не може сићи. Још је Григорије VII. давао значај аксијома томе мишљењу, да се никаква књига не може сматрати за правилну нити не сме допустити, да крстари по народу ако је не одобри апостолски престо. А наследници Григоријеви побригуше се, да принцџп, кога се држао њихов велики претеча, има сталну примену на пракцији. С том сврхом је уређена у Риму специјална конгрегација, која брзо прати сувремену литературу и, руководећи се теоријама папизма, подиже строг суд. Сваку књигу, која не одговара папскоме гледишту, одмах уноси у *index librorum prohibitorum* (попис забрањених књига) као и објављује је или као јеретичку и безбожну, или као неморалну и нечисту, или, у мањој мери, као саблажњиву и сумњиву.

(Наставиће се.)

Реферат

катихете и професора на вел. кр. реалци у Земуну

јереја **Саве Теодоровића**

о наставним плановима и вероученим књигама по којима се сада предаје православна веронаука у нижим и вишим гимназијама и реалкама.

I. Наставни планови.

Ако увејимо као руководство при предавању веронауке у средњим школама оно умесно и ошће признато начело, да предавања из веронауке треба пре свега да буде *религијозно-морално* осећање и да на тај начин дају *вољи* религијозно-морални правац, а тек у другом реду да образује *разум*, објашњавајући ученицима религијозно-моралне *истине*, утврђујући их у вери њихових родитеља и негујувајући им *савест* моралним идејама, развијајући свест о моралним *дужностима* према Богу, себи и ближњем и стварајући научно-етично уверење у њих, тако, да исто буде од пресудна значаја за њихов живот и карактер, — па то начело сравнимо како са садашним наставним плановима у средњим школама карловачке Митрополије, тако и са односним уџбеницима, — уверићемо се, да ни садашњи наставни планови, ни у њима прописане веронаучне књиге, нису у свему онако удешене, како би горепоменутом начелу у свему одговорити и фактичне потребе религијозно-моралне наставе према сувременим захтевима како ваља задовољити могли.

Прва кардинална мана у том погледу је та, што за православу веронауку у средњим школама карловачке Митрополије нема једног опћег наставног плана, који би за све ученике средњих завода у карловачкој Митрополији важио, па е тога нема ни оне нужне једнообразности и методичке поступности у предавању, која је за све заводе нужна, него, изузевши оне три епархије, које спадају у подручје Троједне краљевине, у свима осталим српско-православним дијецезама карлов. Митрополије постоје засебни и међу собом врло различни планови и уџбеници тако, да се при прелазу једнога старијег ученика средњег завода из уже Угарске у Хрватску и Славонију, опажа у веронаучној му спреми често велика несиметрија, методичка збрка, па и празнина, што свакојако дотичним вероучитељима тешкоће прави, а самом ученику у његову религиозно-морално образовању не малу штету наноси. О овоме се можемо лако и јасно уверити кад сравнимо само наставне планове из веронауке, који су у нашим двома српско-народним гимназијама у Карловцима и Новом Саду прописани. Тако н. пр. по наставном плану за троједничке гимназије, који важи и за карловачку гимназију, имају се у I. разреду узети важније партије из „библијске новести старога завета,“ а у новосадској гимназији предаје се „кратка догматична наука и тајне новога завета, — дакле један део опширнијега катихизиса, а уз то још „приче из старога и новога завета.“ У II. разреду узима се у карловачкој гимназији „Пространи катихизис,“ а у Н. Саду трећи део катихизиса, а уз то опет „приче из старога и новога завета.“ — У III. разреду предају се у Карловцима важније партије из „библијске новести новога завета,“ а у Н. Саду и Свето писмо старога и новога завета и подела књига и кратак им садржај. У Карловцима је „Догматика“ подељена на V. и VI. разред, а у Н. Саду се „Догматика“ сврши у V. разреду, а „Моралка“ је подељена на VI. и VII. разред. —

Иста несугласност између карловачке и новосадске гимназије опажа се такођер и у самим веронаучним књигама.

Тако у Карловцима се предаје „Стари завет“ по књизи Јована Петровића, а „Нови завет“ по књизи Николе Вукчевића, а у Н. Саду се и „стари и нови завет“ предаје по књизи Ђуре Даничића. — У Карловцима се „катихизис“ предаје по књизи „Пространи катихизис“ Ми-

трополита Московског Филарета у српском преводу, а у Н. Саду је још и сад задржан „катихизис“ блаженопоч. Епископа бачкога Платона. „Литургика“ се у Карловцима предаје по књизи Николе Живковића, а у Н. Саду се употребљава „Изајашњење св. Литургије“ од Николе Вукчевића, и ако је између ове две књиге замашна стварна разлика у обиму наставнога материјала.

Није ми намера, да се упуштам у оценивање питања: који је план бољи и за средње школе подеснији, а тако исто нећу овде ни каквоћу дотичних уџбеника да претресам, јер ће о томе засебно доцније говора бити, — но само ћу да констатујем факт, да у подручју једне митрополије постоје за истоврсне заводе са свим разни наставни планови и уџбеници, — што је из наведених разлога и са стварнога и с педагошкога гледишта погрешно. С тога бих ја био тога смернога мишљења, да би валао сачинити један јединствени опћи наставни план за предавање веронауке у свима гимназијама и реалкама, које спадају у подручје карловачке Митрополије, а тако исто за све заводе и исте уџбенике прописати, како би сви православни ученици средњих завода у Митрополији, на основу стварне и методичке једнообразности могли добијати и једнако образовање у религиозно моралном васпитању.

Истина, између уже Угарске и Троједне Краљевине у погледу предавања веронауке у гимназијама и реалкама постоји та законска разлика, што се у Троједници у свима разредима веронаука предаје по 2 сата недељно, а у Угарској је предавање веронауке у *горњим* разредима ограничено само на један сат недељно. Тако исто имаде много завода и у Угарској и у Троједници, који немају сталног системизованог православног катихете, него катихетску дужност врше дотични пароси за ремуерацију. Но све то не може још бити разлогом, који би против једнообразности у наставном плану и учевним књигама говорио; јер што је у религиозно-моралном образовању потребно карловачком или новосадском гимназисти, то исто је нужно и ономе у Варајдину, Сењу, Темшвару и Кечкмету, те им е тога треба свима, ако ништа друго, а оно барем исте веронаучне уџбенике у руке дати; а остало нека је остављено према местним приликама савесности и ревности дотичног катихете.

Да бих могао лакше претрести и са свога скромног гледишта оценити каквоћу сада-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.BS

његова материјала у нашим веронаучним наставним плановима, узеву за подлогу свога разматрања садањи наставни план, који је прописан за гимназије и реалке у Троједници и који, рекао бих, још понајближе стоји оним начелима и захтевима према којима би наставни материјал у средњим школама разредити и према савременим захтевима опћег образовања и религиозно-моралног васпитања удесити требало.

У поменутом плану поред његове иначе доста згодне начелне системе, давно већ опазно сам неке педагошке мане и стварне недостатке, који су ми поред свакидањег некућства тим лакше у очи пали, што сам основу поменутога плана на позив више црквене власти 1887. год. имао част ја сачинити, по која је усљед даље ревизије претрпела неке измене, које су за тим у прописани наставни план ушле и до данас се у њему одржале, но с којима се смерно потписани никако сложити не могу. Ради лакшег и јаснијег прегледа навешћу редом по разредима своје примедбе уз нужну мотивацију.

(Наставиће се.)

Церемонијал

по којем се на срп. прав. архијерејски синод изаслани краљевски повереник има дочекати.

1. Пошто краљевски повереник у Карловце приспе и градском влашћу поздрављен буде, уз звоњење звона и пуцњаву топова полази у опредељени му стан, пред којим је почасна војничка компанија са музиком постављена и која кр. повереника при доласку му са прописаном почашћу дочекује.

При улазу дочекује кр. повереника срп. прав. архијепископ и патријарх на челу епископата и дворског свештенства.

По свршеном поздраву прати кр. повереника у његов стан патријарх са епископима

2. На свечано отварање архијерејског синода позивају кр. повереника два епископа, остали епископи са патријархом пак дочекују га и поздрављају при улазу у синодску седничку дворану.

Пред здањем заузима место почасна компанија са музиком и при читању превишег декрета о именовању даје прописану почаст.

3. Кр. повереник покривене главе долази к седишту под балдахином, које је за њ на узвишеном месту удешено, покаже архијепископу-патријарху декрет о својме именовању, печат разломи и ради прочитања предаје га својме тајнику. За време читања кр. повереник скида капу; по том поново метнувши капу на главу, на маџарском језику држи говор стојећи, којим отвара синод и на који патријарх такођер стојећи изриче захвалност на маџарском или српском језику. Овај говор предаје се кр. поверенику писмено у оригиналу као и евентуално у преводу.

4. После тога чланови синода заузму место, на које кр. повереник, пошто се присутно градско поглаварство и публика удаљила, седећи саопштава према упутству делокруг сазваног синода, те уз установљење дневног реда објави дан првог заседања.

5. На знак кр. повереника чланови синода устају с места и са патријархом прате кр. повереника до улаза, а два епископа га прате до стана му.

6. Истог дана прима кр. повереник на подворење пријављена изаслаништва и посете, а по подне враћа посете.

7. Пре делотворног заседања синодског држи се служба, на коју кр. повереника позивају два епископа и на коју почасна компанија са музиком такођер иде и за време службе божје прописану почаст даје.

8. Кр. повереник са својим тајником присуствује у свакој седници синодској и само при гласању за бирање епископа није присутан (21. тачка deklarat.) У седнице увек од два епископа бива позван, но долазак у седницу, изузимајући седницу при отварању синода, редовно бива без сваке друге свечаности.

9. Просторија синодске седнице има се увек тако ставити у ред, као што је то приликом свечаности отварања, а у смислу треће тачке прилога под. А.) Деклараторије, учињено. Синодске седнице држе се при затвореним вратима и у случају, ако кр. повереник не стапује у оном здању, где се седнице држе, на капији здања има се за време трајања синодске седнице двострука стража поставити.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ЛИСТАК.

Б Е Л Е Ш К Е.

(Св. Архијерејски Синод). Данас ће бити, по доласку *краљевског комесара*, отворене седнице св. Архијерејскога Синода, у које је изаслан повереник *Његовог царског и апостољског краљевског Величанства* у особи преузвишеног господина *Барона Федора Николића*. Преузвишени г. *Барон Николић* стиже у Карловце данас, особним возом у $1\frac{1}{2}$ 10 сати пре подне, у пратњи придељеног му секретара, г. *Павла Јовановића*, министарског секретара у одељењу за српске автономне ствари. *Преузвишени краљевски комесар* биће дочекан по церемонијалу што га напред саопштісмо. Сутра дан, у понедељак, пре делотворног заседања синодског, одржаће се призивање св. Духа у саборној цркви, после чега ће св. Синод отпочети свој рад. У седницама св. Архијерејског Синода предузеће се и избор епископа упражњеној дијецези вршачкој.

(Посете). Генерал мајор бригаир петроварадински г. *Гитстнер* и заповедник града цуковник г. *Балаш* учинили су посету св. патријарху *Георгију* у прошлу среду, а у понедељак био је у посети код *Његове Светости* новосадеки велики жупан г. *Флаз*.

(Радња вршачких епарх. власти.) *I. Епархијска Конзисторија* држала је своју седницу 15. априла о. г. под председништвом високопречасног господина архимандрита крушедолског *Гаврила Змејановића*, администратора вршачке дијецезе, у којој су између осталог реферисане и решене ове главније ствари: — Упућено је свеколико овоепархијско свештенство, да имаде 10. маја (по нов. кал.) о. г. поводом прославе хиљадугодишњице угарске државо-одеслужити, после божанствене литургије свечано благодарене, а дан пре тога да имаде и пригодном школске прославе одслужити свечано благодарене. — На отпис високог кр. уг. мин. богочасти и јавне наставе послат је високоистом списак оних овоепархијских свештеника, којима годишњи редовити доходак не носити 800 фор. — Узета је са особитим признањем на знање молба јереја Михајла Дридарског пароха у Избишту, којом јавља, да је на ондашњем гробљу подигао капелу и да је завештао за издржавање исте 10 лаваца земље, и моли, да се од *Њег Светости* Преузвишенога Господина Патријарха српског *Георгија* издејствује антимије и благослов за освећење капеле. — Молба јереја Ал. Кењелца пароха велико-средшког, да се ради слабости стави у стање

мира подастрети ће се са препоруком високосл. Саб. Одбору на решење; за администратора те парохије поставља се јереј Павле Михајловић админ. парохије у Мрамору, на његово пак место упућује се јером. Емилијан Станковић из Вел. Гаја, а администрација великогајске парохије поверава се јереју Чедомиру Удицком админ. парохије деђанске. — Расписале се стечај на трећу парохију у Баваништу. — Позваће се сакулска цркв. општина, да пошаље таксу за распис стечаја на парохијско место, да се узмогне расписати стечај. — Уток протопрезв. капелана вршачког јереја П. М. против овдашњег решења, гледе плаћања еквивалента на његову сесију — доставиће се високопреч. МЦСавету. — Узети су на знање изкази овоепарх. протопрезвитерских звања о свештенству, њиховом исродичном животу, владању и т. д. — Узето је на знање и обавестиће се потпорањска црквена општина, да је високосл. Саб. Одбор дозначио на исплату њеном пароху јереју В. М. потпору из јерарх. фонда. — Молба јереја В. С. да буде принуђен на стечајни пенит — послаће се окружном протопрезвитеру на мишлење. — Позвано је панч. протопрезв. звање, да ствар сесије јереја Д. Ј. у року од три недеље у своје делокругу уреди и овамо извести. — Подељен је петонедељни допуст јером. Ј. Б., да може ради лечења отићи у кунатило Меленце.

II. Административни одбор, држао је своју седницу дана 16. априла о. г., под председништвом високопречасног господина Архимандрита крушедолског *Гаврила Змејановића* администратора вршачке дијецезе. У тој су седници реферисани и решавани ови главнији предмети: Упућен је окр. протопрезвитер вршачки, да се побрине да се у цркв. општини јабучкој успостави редовна цркв. скупштина. — Одобрени су дражбени записници и увети закуни, перлешке цркв. општине. — На отпис високог кр. уг. министра богочасти и јавне наставе препоручени су свим цркв. општинама и свештенству издања кр. уг. статистичког звања. — Молба јарковачких пароха, да се њихове парохије промакну у трећу класу — уступљена је јарковачкој цркв. општини на изјаву. — Позвана је црквена општина влајковачка, да извести зашто до сада још није исплатила Ђ. Станимировом своту, коју је овај платио за литије. — На основу извештаја епарх. рач. ревизора о прегледању благајне црквене општине у Б. где је констатована дефраудација та се ствар доставља крив. суду. — Узима се на знање отпис високосл. Саб. Одбора, којим су утврђени прорачуни манастирски за год. 1896., и упутиће се овоепарх. ман.

Управе да своје прорачуне имаду сваке године до 30. септембра' подастрети високосл. Саб. Одбору. Препоручена је борчанска срп. прав црквена општина високосл. Саб. Одбору, да јој се подари при помоћ обзиром на честе пошлаве које се онде дешавају. — Упућени су неки свештеници у панчевачком протопрезвитерату, да имају у року од 14. дана платити еквивалент и држ. порезу на своје сесије. — Уступљена је тужба неких општинара извојних против представништва те цркв. општине — истој на изјашњење. — Умолиће се полит. власт, да егзекутивним путем утера бир што га дугује цркв. општина у С. своје парохије. — Упућене су цркв. општине у Д. и Вел. Гају да имаду одмах увести рескриптуалну наплату. — Упућена је цркв. општина у А. да имаде безодвратно увести рескриптуалну наплату свештеника и да одмах пошаље свој прорачун за 1896. год. — под претњом распуста представништва те општине. — Прорачун цркв. општине у С. издао је епарх. рач. ревизору. — Упућен је рач. ревизор, да оде у цркв. општину у М. и да извиди стање благајне. — Одобрен је у начелу распорез парохијала у З., а цркв. општина је позвана, да обзнани овамо цензус —

(Сликар вештак г. Урош Предић) доготовио је слике и ликове, којима ће украшена бити капела у патријарашкоме двору, и оне су већ смештене на опредељена им места. Над улазом у капелу смештена је слика Христова Васкресења; над улазом у самој капели Тајна Вечера. На иконостасу ликови: св. Богородица са Исусом на руци и Исус Христос. На царским дверима: Благовести, на малим десним дверима: св. Димитрије, а на левим: св. Стефан. Над царским дверима: Исус Христос у Гетсиманији после Тајне Вечере. У четири угла, на своду пред иконостасом, ликови су четири Јеванђелиста; а у челу свода, у самом олтару, св. Троица. На патријарашком столу лик је св. Саве

О изради овог сликарског посла г. Предића позвано је стручњачко перо да испише свој суд. Ми ћемо тај посао и оставити стручњацима, којима би — смемо рећи — врло благодаран посао била итудија и оцењивање најновијег уметничког посла Предићева. Па им зато и препоручујемо то. Нас нестручњачке најновији посао г. Предића испуњава ухићењем и захвалношћу. Није могуће не осетити уживање душе пред сликама г. Предића, није могуће не бити му захвалан; јер на свакој слици, са њезине темељне и прецизно изведене студије, у сваком делу мотивисане технике и виртуозне пластике, прелива се уједно и љубав сликара према својој ве-

штини и идеји, као и нежаљени труд и мар за свој посао. На свакој слици као да видите и сликара, како се сав предао послу своме, како је капао да му што боље испадне. Г. Предић нам у скромности својој рече: „Све што сам знао, умео и могао учињено сам, ја више не знам, не удем и не могу.“ Но најповији овај посао г. Предића биће ваиста, да је и најбољи му. Тако ми разумемо његове речи, а то сведочи и сам посао. А јер је њиме украсио баш капелу нашег патријарашкога двора, тим већа му хвала Бог га живео на понос наше сликарске вештине!

(Шематизам православне епархије далматинске и истријске), којој је епархијски епископ високопресвештени г. *Никодим Милаш*, добио и за г. 1896. Редовни приседици конзисторије тамошње су: г. г. архимандрит *Доситеј Јовић*, протопрезвитер *Спиридон Вујиновић*, и презвитер *Ђорђе Поповић*; а почасни приседици су г. г. протопрезвитер *Дамјан Доброта*, протосињел *Серафим Калик* и презвитер *Стеван Јавор*. Једно место почасног приседника је непопуњено.

Управитељ канцеларије конзисторије јесте: г. *Спиридон Вујиновић*.

У придворном свештенству су: протосињел *Серафим Калик*, сињел *Никанор Ракевић*, сињел *Кирил Митровић*, јерођакон *Јеротеј Цвијетић*.

Број домова у свој епархији износио је свршетком г. 1895 10-141, а број душа 72 724. Концем 1895 г. било је у истој епархији 3 манастира, 5 протопрезвитерата, 53 парохије, 3 капеланије, 81 црква Презвитера било је: 24 монашког, а 47 световног чина, а ђакон само 1 монашког чина. Родило се деце: 1258 мушке и 1201 женске законите, а 63 мушке и 66 женске незаконите. Венчало се 320 првобрачних и 150 другобрачних. Умрло је 1121 мушких и 1085 женских. Прешло је у православу веру 1 мушки и 18 женских, а из православне вере 2 мушка и 19 женских.

(Српска православна богословско-учитељска Школа у Призрену.) издала је свој извештај за школску годину 1894/5. и по том извештају навршило се те године равни 24, како је ова школа отворена добротворним завештањем пок. Симе А. Игуменова. У почетку је школа била са три разреда, доцније подигнута је на четири, а ове године први пут пушта ученике са потпуно извршеним програмом, по коме су предмети распоређени у чупих шест разреда, од којих су три нижа гимнасијског, а три виша разреда богословско-педагошког правца. Као наставници у тој години били су: Ректор Архимандрит *Иларион С. Весић*, свршени кандидат кијевске Ду-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ховне Академије. Служи од 1. Новембра 1891 год. — Илија Вучетић, свршени педагог руске учитељске семинарије и учитељског феодосијског института. Служи од 1-ог Септембра 1880 године. — Трифун Дмитријевић, свршени богослов београдске богословије. Служи од 1-ог Фебруара 1883 године. — Апостол Филиповић, свршени педагог београдске учитељске школе. Служи од Октобра 1883 године. — Милан Гајић, свршени филозоф београдске Велике школе. Служи од 1-ог Септембра 1894 године. — Стеван Стевановић, свршени кандидат московске духовне Академије и трогодишњи слушалац московског универзитета. Постављен је за наставника у Сктобру месецу 1894 године. — Коста Лозанић, свршени филозоф београдске Вел. школе. Постављен је за наставника ове школе у месецу Октобру прошле године. — Михајло Тасић, свршени богослов београдске богословије. Служи од 1-ог Септембра 1893 године. — Василије Стојановић, свршени богослов београдске богословије. Служи од 1-ог Јануара 1894 год. — Јусуф Ефеидија, учитељ турског језика. Служи од Септембра 1893 године. — Од ових наставника у овој школој годишњу дужност деловође савета вршио је г. Апостол Филиповић; дужност школског библиотекара г. Трифун Дмитријевић; дужност васпитача и економа г. Василије Стојановић. — У почетку школске године уписало се 220 ученика, а свршило је 202. Од њих су етаповали у заводу 145 а ван завода 75. Највише је ученика било из Призрена и околине му (81), а онда из Приштине и околине јој (23). Било је ученика из Србије (5), Црне Горе (8), Босне (1) Свештеничких синова било је уписано 46, трговачких 26, запатлијских 71, учитељских 4, сељачких 73. Са одличним успехом свршили су њих 14, са врло добрим 77, са добрим 45. Двојица су из завода петерапа, 12 их је напустило завод, а 4 су послата на халкијску богословију. *Ученици који живе ван завода* показали су и те године најслабији успех. — За учитељска звања савет богословије огласио је као способне њих 11 и свима су издата потребна сведочанства. — „Са циљу да православни Срби у турској царевини добију што више снага са грчким образовањем толико потребним ради нашег духовног јединства са великом вселенском црквом, под управом које се ми налазимо, Његова Светлост, цариградски патријарх благоизволео је одобрити, да се шест штомаца наших пошаљу на халкијско-богословско училиште, да тамо продуже до године своје образовање, и савет је ради те цели упутио у Цариград њих шесторицу.“ вели се у извештају. Бо-

гословско-учитељској школи у Призрену желимо сваког напретка и увек могућности да врши племенити свој задатак.

(† јереј **Петар Ђурић**) парох Чаковачки и протонамесник преминуо је 16 априла о. г. у 52 год. живота, а сарађен је 18 априла. Био је узоран и ревнистан свештеник, а много је допринео напредку своје општине. При укупу чинодејствоваше г. г. Кузман Станић протопрезвитер темишварски. Драгољуб Живковић протонамесник и парох Модошки. Сава Фемић парох Гаадеки, Миша Николајевић парох Дњишки, Исидор Николић адм. парохије у Товладји, Самуило Поповић адм. парохије у Фењу, Серафим Рајковић сада адм. парохије у Чакову и Георгије Звеквић протођакон. У цркви опростио се с покојником г. протопрезвитер Кузман Станић, а над гробом г. Драгољуб Живковић протонамесник.

Мир пенелу много покојника, и вечан му спомен!

— 0. —

(† **Протосинђел Никодим Лемајић**) управитељ манастира Фенека умро је напрасно на Спасов дан. Бог да му душу прости!

Од администрације.

Г. Ј. П. и С. Н. Примили смо 4 фор. и тиме је измирено друго полгодиште прошле, а прво полгодиште ове године. Лист вам је послат.

Г. Дос. Курјакову у Вац. Изволите нам јавити досадању вашу адресу, да вам се лист не би слао у два примерка.

Прилози на фонд „Св. Саве“.

Уредништву овога листа стигли су и ови прилози „фонду св. Саве“.

Бр. 18. Од управе манастира Крушедола — — — — 82 ф. и 10 динара
Приложине г. г. Др. Антун Пуљези из Дубровника 5 ф., Даница Белановић 3 ф., Сава Белановић 2 ф., Др. Мих. Р. Весник 2 ф., Иван Васи Поповић из Сарајева 3 ф., Богдан М. Поповић уч. IV. разр гимн. 1 ф., Саво М. Поповић ученик П. р. о. ш 1 ф., Петар Ђешић прота из Сарајева 2 ф., Софија Степановићка из Београда 1 ф., Милутин Степановић благајник из Београда 1 ф., Ленка Р. Степановићка 1 ф., Симе Матавуљ 1 ф., Иван Палемив проф. петрогр. духовне академије 1 ф., Симо Гарна 1 ф., Мића Матавуљ 1 ф., Лазар Дуићерски 10 ф., Др. Душан Милић 2 ф., Др. Борђе Крестић 2 ф., Јована Петровић 10 ф., Н. Дамерик 2 ф. 50 н., Н. Смирнов 2 ф. 50 н., Марија Гл. Гершићка 10 динара, Миличко Илијашевић 50 н., Серафим Вивчић из Вел. Ремета 5 ф., Дрд мед. Слав. Рајовић 50 н., Војислав Екмеђић 1 ф., Јован Протић адм. нар. 2 ф., Петар Ђурић бележник 1 ф. 50 н., Милан Бо-

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

гдановић учитељ Крушедолски 1 ф., Никола Николић учит. Топола. 50 н. Атанасије Вујичић јеромонах 1 ф., Александра Дотлић рођ. Попадић 1 ф., Зорка Дотлић учитељица 1 ф., Ана Велков 1 ф., Вељко Велков парох грабовачко-витојевачки 1 ф. Свега 72 ф. и 10 динара. (Из књиге прилога манастирских посетилаца.)

Прилози скупљени на тагу о манастирској слави у Крушедолу 10 ф. — и. Бр. 19. Од г. протопрезвитера жабаљског Милоша М. Панића — — 101 ф. 50 н.

Скупно приликом свештеничке невојести у протопрезвитерату жабаљском, која је одржана у Жабљу 12. (24.) марта 1896. г. а приложили су г. г. Милош М. Панић, окр. прота жабаљски 10 ф. 50 н., Никола Белянски, парох госпођиначки 7 ф. 50 н., Ђорђе Иванић, парох виловачки 7 ф., Емил Степанов, парох тителски 6 ф., Сима Николић, парох Ђурђевачки 5 ф. 50 н., Стеван Стевановић, парох ковиљ-сентивански 5 ф. 50 н., Светозар Влашкалић, парох мошорински 5 ф., Јаков Исаковић, парох лочки 5 ф., Павле Алексејевић, с. п. помоћник жабаљски 5 ф., Ваца Вуковић, парох Каћски 5 ф., Мита Ковачевић, парох гардиновачки 5 ф., Светозар Гавриловић, парох горњо-ковиљски 5 ф., Душан Петровић, парох надаљски 5 ф., Ваца Теофановић, парох чуршки 5 ф., Ваца Стојадиновић, с. п. помоћник чуршки 5 ф., Ђока Михајловић, парох дољо-ковиљски 5 ф., Тодор Јозанов, с. п. помоћник Ђурђевачки 3 ф., Ваца Јојкић, л. помоћник госпођиначки 2 ф. 50 н., Влада Вуковић, л. помоћник каћски 2 ф., Светозар Влашкалић, парох мошорински за свога унука богословица Светозара 2 ф.

Бр. 20. Од г. Стевана Николића управитеља манастира Сент Ђурђа — 115 ф. — и. Приложише: г. Стеван Николић 100 фор. г. Колоним Ђорђевић умир. игуман 5 фор. и г. Серафим Журковић јеромонах 10 фор.

Из 16. бр. „Срп. Сиона“ — 1206 ф. 99 н. Свега 1505 ф. 49 н. и 10 динара.

Новици су предани управи срп. нар. цркв. фондова.

III. Исказ скупљених прилога за „Фонд Св. Саве“.

(Свршетак)

Г. Г. Петар Араицики Ердевик 1 ф., Стеван Мијић Бишгула и Веселин Гргуров Ердевик — По 5.— ф. укупно ф. 11. — По 10 — ф. Г. Г. Др. Мила Милосављевић Сомбор; Редлих, Ориштаји Шницер, Беочин. — По 5 фор. Г. Г. Дане Станковић оделин престојник Загреб, Др. Ника Максимовић Сомбор, Влада Николић архитект Карловци, Др. Пера Радвић Суботица; — По 2.— ф. Г. Г. Сава Арадски Суботица и Пера Нликовић Карловци. По 1 ф. Г. Г. Др. Вој. Монашевић Черевећ и Георгије Максимовић Черевећ, скупљено у манастиру Беочини. — укупно 46.— ф.

Г. Г. Светозар Кушевић ф. 35.— Стеван Михалчић Кишфалуба ф. 5 —

Загреб: По 10.— ф. Г. Г. Лазар Лађевић, Св.

Шумановић, Вл. Матијевић, укупно: ф. 30.—

Српска женска Задр. Ст. Бечеј ф. 25.—

Ст. Сивац: Срп. правосл. цркв. општина ф. 50.—

Г. Г. Младен Јовановић ф. 2.— Г. Ј. Милош Рајић 10.— ф. Шандор Поповић 2.— ф. — По 1 ф. Г. Г. Душан С. Пејић, Душан Теодоровић, Мирко Нићатић. — По 50 новч. Паја Мајски Анка Теодоровић, Јелница Мајски: укупно 68.50 ф.

Станисво: Српска правосл. цркв. општина 2.— ф.

Г. Спиридон Оберкнежевић 2. ф. Андрија Марков 30 новч. Јован Момиров и Јефта Ракин 20 нов. и Нилола Годубов 10 новч. укупно ф. 4. 81.—

Сентомаш: Г. Лазар Дунђерски веленоседник ф. 5000.— — По ф. 100.—: Г. Милан Дунђерски и Српска правосл. црк. општина. — По ф. 50.—: Г. Стеван Дунђерски и Прва Сентомашка Штедионица. По 30. ф. Г. Аврам Георгијевић: — по ф. 10 — Г. Г. Глиша Манојловић, Шандор Јанковић, Тома Гавански Докин, Лаза Гавански Урошев и Томо Хаџић; — По ф. 5 — Г. Г. Вељко Загорица, Ваца Нићин; По ф. 3.— Г. Лазар К. Манојловић; По ф. 2.— Г. Г. Иса Иванић, Јоца Теофановић, Сима Николић, Др. Момир Павловић: — По ф. 1.— Г. Г. Коста Нићин, Арсен Човић, Ђорђе Р. Стефановић, Милош Штрбачки, Мита Лекић, Никола Н. Николић, Сима Дебелачки, Мита Пивнички и Озрен Загорица. Укупно: ф. 5410 — по одбитку поштарине ф. 1.80, остаје: ф. 5408.20 Др. Богдан Живко вел. Кикинда (П. рата) ф. 20.—

I. II. ф. 20769.81

III. „ 7478.08

свега ф. 28247.89

КЊИЖЕВНИ ОГЛАСИ.

Изапале су из штампе и могу се добити код нас

I.

ПРИПОВЕТКЕ ЈЕДНОГА КАПЛАРА

из српско-бугарског рата г. 1885.

НАПИСАО

Бранислав Ђ. Нушић.

Садржај: Позив. Општај. Под шатором. Први плотун. Птичице Божје. Кацетан Милић. Трубац. Бела застава. Пусто огњиште. На привјалишту. На разбојишту. Свети Арханђел Михаило. Ко је то? Петар Дабић. Дуња. Шинел. Број 23. Мој ђак. Спр. вод. На одсуство.

Ово је издање друго, али исправљено и многим новим причама допуњено. Цена је књизи 60 нов. и за поштарину 5 нов.

Молимо свакога, ко би желио у распродају узети ове приповетке, да нам се што пре јави. Работ 25%.

Господу која желе један комад, ма које књиге нашег издања, најбоље је да пошаљу у напред новац за књигу и поштарину, јер слати једну књигу у натов само је излишан трошак а што га до сад многи учинише себи.

II.

СВЕТЛЕ СЛИКЕ

ИЗ ПРВИХ ДАНА ХРИШЋАНСТВА

од

Драгутина Ј. Илића.

Садржај: Прва божјина пођ. Богојављење. Стефан. Талита куми. Вура на мору.

Цена је књизи 50 п. За поштарину ваља послати 5 нов.

Српска Манастирска Штампарија.

ОГЛАСИ.

М. III О. бр. 17 ex 1896.

37 3-3

СТЕЧАЈ.

На смрћу учитеља М. Д. Дејановића упражњено учитељско место расписује се овим стечај.

С овим местом скопчана су ова берива:

210 фор. у име плате; 91 фор. у име свог и школског огрева; 20 фор. за повторну школу; 10 фор. 50 новч. у име чиншења школе; 10 фор. у име наушала и 20 ланаца (а 2200□°) оранице на коју политичка општина порез и еквивалент плаћа, уз то слободан стан е баштом.

Дужности су прописане школском уредбом и наредбама, осим тога дужан ће бити изабрани и у цркви појати. Настављаће децу у оном разреду, који му школски одбор, на предлог месног учитељског збора, додели. Компетовати могу само они, који уз стручно оспособљење некажу и оспособљење из мађарског језика. Поред једнаке квалификације узете се у обзир вештина у погледу музикалног знања.

Молбе и сведочења имају се слати на месни школски Одбор. Рок стечају истиче за 6. недеља рачунајући од дана првог уврштења овог. Изабрани наступиће своје звање тек 1. септембра о. г. по нов. календару.

Из седнице школског одбора српске православне цркв. општине у Мољу 30. марта (11. априла) 1896. Школски Одбор.

Ad бр. K 61/263 ex 1896.

42 2 3

ЕДИКТ.

Услед бракоразводне молбе Јована Буровца из Земуна против супруге му Милеве рођ. Десимировић, која је незнано куда у свет отумарала, овим се позива речена супруга Милева Буровац рођ. Десимировић, да у року од 6 месеци потписаној конзисторији предстане или место свога пребивања пријави, јер ће се у противном случају против ње подигнута бракоразводна парница и без ње свршити.

Из седнице архид. конзисторије, у Карловци 11 (23.) априла 1896.

Архидијецезална конзисторија

Бр. 3. ш. о. ex 1896.

40 2-3

СТЕЧАЈ.

У смислу решења II. Ц. III. Савета донесеног у седници 23. новембра (5. децембра) 1885. год. а под бр. 130/108. и каснијег решења од 3./15. новембра 1886. год. бр. 208/87. ex 1886. год. овим се отвара стечај за учитељицу у Меленци мешовите школе I. и II. разр. у предграђу I. четврти у „Влашком“ крају са годишњом платом од 500 фор. а. вр. слободним станом, баштом и огревом.

Дужности су учитељице прописане школ. уредбом и наредбама. Осим тога наглашује се, да је учитељица дужна у својој школи женски ручни рад предавати.

Компетовати могу само потпуно оспособљене учитељице.

Молбе са својим сведочењима ваља упутити председништву школ. Одбора.

Рок стечају истиче 1./13. јуна т. г.

Из седнице школ. Одбора срп. православне цркв. општине у Меленци, држане 17./29. априла 1896. год.

Стева Жувански

Симеон Мишковић

пр. деловођа

председник школ. одбора.

СТЕЧАЈ.

46 1-3

Овим се отвара стечај за једног учитеља на епископјој вероисповедној шесторазредној основној мешовитој школи у Мађарском Чанаду.

Плата је у готовом новцу 200 фор. а. вр. 13½ јутари катастралне земље на коју учитељ порез плаћа, јутро доноси најмање 20 фор. годишње аренде,

за перовођество 20 фор.

за повторну школу 40 фор.

за дрва 10 фор. и сламе колико треба, осим тога слободан стан са 2 собе, кујном, подрумом, таваном, шупом, шталом и баштом.

Изабраном учитељу спада у дужност деци законом прописане предмете предавати, у цркви појати и децу у црквеном појању обучавати.

Компетовати могу они који су сомборску пре-парандију свршили и испит из мађарског језика положили. Молбенице се имају са нужним сведочењима упутити на овомесни школски одбор. Лична пријава узима се у обзир.

Рок стечају траје до св. Илије односно 20. јула 1896. г. ког ће се дана избор одржати.

У Мађар-Чанаду, 27. априла 1896. год.

Софија Арнтова

Мирко Недуцин

пр. учит. и перовођа.

школски председник.

Број 323, 383.

45 2-3

СТЕЧАЈ.

На парохију II. класе у Раићу, и IV. у Ловској. Рок стечајним молбама до 18. (30.) јунија о. г. а интеркалара нема.

Из седнице конзисторијалне у Пакрацу 16. (28.) априла 1896.

Епархијска Конзисторија Пакрачка.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.unidiv.org. К. 226/264 ex 1896.

43 2—3

Е Д И К Т.

У бракоразводној парници Живана Бранковића из Чалме против супруге му Рахије Бранковић рођ. Радуловић, којој је сада место пребивања непознато, овим се позива речена супруга Рахија да у року од 6 месеци након првог увршења едикта овог у новине, потписаној конзисторији предстане или место садашњег свога пребивања пријави, јер ће се у противном случају против ње подигнута бракоразводна парница и без ње свршити.

Из седнице архид. конзисторије, у Карловцима 11. (23) априла 1896.

Архидијецезална конзисторија

Ad бр. К. 228/265 ex 1896.

44 2 3

Е Д И К Т.

Услед бракоразводне молбе Јована (Јосифа) Бајандића из Карловаца против супруге му Марије Бајандић рођ. Максић, која је незнано куда у свет отумарала, овим се позива речена супруга Марија, да у року од 6 месеци потписаној конзисторији предстане или место садашњег пребивања свога пријави, јер ће се у противном случају против ње подигнута бракоразводна парница и без ње свршити.

Из седнице архид. конзисторије у Карловци 11. (23). априла 1896.

Архидијецезална конзисторија.

Број Ек. 93. ex 1896.

38 3—3

С Т Е Ч А Ј.

Расписује се на парохију I. разреда у Лучанима, протопрезвитерата вилићкога. Интеркалара нема.

Пријављивати се може до 12. (24.) Јунија 1896.

Из сједнице Епарх. Конзисторије држане у Пашком, 11. априла 1896.

М и х а и л.
Епископ.

Број Ек 91. ex 1896.

39 3—3

С Т Е Ч А Ј.

На парохију — протопопију у Кореници овим се расписује стечај.

Интеркалара нема.

Рок пријавама до 12. (24) Јунија 1896.

Из сједнице Епарх. Конзисторије држане у Пашком, 11. Априла 1896.

М и х а и л.
Епископ.

Бр. 3. ш. о. ex 1896.

41. 2—3

С Т Е Ч А Ј.

Овим се отвара стечај за учитеља мешов. школе I. и II. раз. у Меленци на предградској школи III. четврти у „Павлишу“ са годишњом платом од 500 фор. ав. вр. слободним станом, баштом и огревом. Дужности су учитеља прописане школском уредбом и наредбама.

Учитељ је дужан по одређеном реду у цркви појати.

Компнетовати могу само потпуно оспособљени учитељи.

Молбе са сведоцима ваља упутити председништву шк. Одбора.

Рок стечају излази 1. (13.) Јуна т. г.

Из седнице шк. Одбора срп. православне црквено-школске општине у Меленци, држане 17. (29.) априла 1896 год.

Стева Жупански
пр. деловођа.

Симеон Мишковић
претседник шк. одбора.

О Г Л А С.

47 1-1

Расписује се стечај на дражбу на мањак у погледу зидања школске зграде. Прорачун износи 2345 фор. 46 нов. лицитанти полажу при дражби 10% шишманлука. Дражба ће се одржати 13. (25.) маја у мес. срп. мушкој школи. Известити се може код председника м. шк. одбора.

Из седнице школског одбора држане у Срп. Модошу 28. априла 1896. год.

М а т а Г и г и ћ
Шк: Председник.

Бр. 78.

ПРЕПОРУКА.

2—3

Давнашња жеља ниже потписане општине била је, да своју новосаграђену цркву украси са ликовима светитељским, који би одговорили њезином спољашњем изгледу. То је имала срећу у фирми Г. г. В. Марковића и И Павловића, тргов. цркв. утвари из Земуна наћи људе, који су нашу свету православну српску цркву снабдјели са иконама вјештачки израђеним у строго православном типу.

То се овим ниже потписана општина налази побуђена свима српско-православним општинама у Босни и Херцеговини препоручити их, не само као вјештаке него као честите и поштене људе са врло умјереним ценама. —

Српско-православна општина.

У Зеници 11. Марта 1896.

М. П. Гавро Гашић.
парох Зенички.

Ђорђе Јефтић.

Ђура Лукић.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајево плаћа се 6 новч. од једног реда ситних слова. а за жиг сваки пут по 30 новч. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За стране земље: на годину 5, фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Поједини бројеви стају 10 новч.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА